

Scenariusz zajęć warsztatowych w ramach projektu „SOLIDARNI W NIEPODLEGŁOŚCI”

Cele: zapoznanie dzieci z tematem „Solidarności”, z uwzględnieniem zagadnień i postaci związanych z naszym regionem, samorząd terytorialny i pierwsze wybory samorządowe.

Uczestnicy: uczniowie szkół podstawowych z klas IV -VI

Okres realizacji: 06 - 10.2020

Czas trwania: ok. 45 – 60 minut

Środki: TV, laptop, trzy wybrane książki, karty do głosowania, długopisy, urna do głosowania (karton, pudło)

Literatura:

Katarzyna Sołtyk, *Moja Polska*, Warszawa [2018]

Roksana Jędrzejewska-Wróbel, *Elementarz demokracji. Jak to działa?*, Łódź 2012

Marcin Przewoźniak, *Poradnik małego patrioty*, Poznań 2014

Michał Rusinek, *Rok 1989. Mała książka o pewnej kurtynie, czekoladzie i wolności*, Warszawa [2014]

Aneta Górnicka- Boratyńska, *Zielone pomarańcze, czyli PRL dla dzieci*, Warszawa 2010

Zbigniew Mazur, *Solidarność ziemi chrzanowskiej*, Chrzanów 2005

„Solidarność” w Trzebini: powstanie i działalność: praca zbiorowa/pod redakcją Jolanty Piskorz, Trzebinia 2017

Przebieg zajęć w oparciu o prezentację multimedialną:

1. **SLAJDY 1 i 2** – Powitanie uczestników. Kilka słów o projekcie „Solidarni w niepodległości” – projekt ma na celu przybliżenie problematyki powstania „Solidarności” i pierwszego okresu jej działalności, z uwzględnieniem zagadnień związanych z rozwojem tego ruchu wśród mieszkańców regionu.
2. Prowadzący rozmawia z uczestnikami zadając pytania dot. znaczenia słów *wolność*, *solidarność*, *demokracja* i *opozycja*, np. czym waszym zdaniem jest wolność i kto to jest człowiek wolny? Jakie według was ma znaczenie słowo solidarność?, Co to jest demokracja? Czym jest opozycja?

Wolność (według słownika PWN):

- niezależność jednego państwa od innych państw w sprawach wewnętrznych i stosunkach zewnętrznych;
- możliwość podejmowania decyzji zgodnie z własną wolą;
- życie poza więzieniem, zamknięciem;
- prawa obywateli wyznaczone przez dobro powszechne, interes narodowy i porządek prawny.

Solidarność (wg słownika PWN):

- poczucie wspólnoty i współodpowiedzialności wynikające ze zgodności poglądów oraz dążeń
- odpowiedzialność zbiorowa i indywidualna określonej grupy osób za całość wspólnego zobowiązania

Demokracja (wg encyklopedii PWN):

- system władzy, w którym największe znaczenie ma wola większości obywateli
- władza społeczeństwa
- prawa i wolności polityczne dla obywateli

Opozycja (wg słownika PWN):

- przeciwstawienie się komuś lub czemuś
- grupa ludzi w parlamencie lub poza nim, mająca odmienne niż rząd oglądy i broniąca ich wszelkimi dostępnymi środkami

3. **SLAJD 3** - Prowadzący czyta fragment z książki Michała Rusinka, *Rok 1989. Mała książka o pewnej kurtynie, czekoladzie i wolności* – wstęp dla dzieci, s. 9-11 (**załącznik nr 1**)
4. Rozmowa z dziećmi na temat przeczytanego fragmentu książki.
5. **SLAJDY 4 – 9** – Lata 70.
Krótkie wprowadzenie: sytuacja w Polsce w latach 70-tych
 - Grudzień 1970 – krwawo stłumione strajki robotników na Wybrzeżu, reakcja na zapowiedziane duże podwyżki cen artykułów podstawowych
 - Epoka Gierka do połowy lat 70-tych – pozorny dobrobyt, pełne półki w sklepach, dostępność towarów dzięki zaciągniętym kredytom międzynarodowym
 - Czerwiec 1976 – strajki w Ursusie i w Radomiu – reakcja na zapowiedziane duże podwyżki cen artykułów podstawowych
 - 1976 – pierwsza kartka na produkty żywnościowe (na cukier)
 - 16 października 1978 – wybór kardynała Karola Wojtyły na papieża
6. **SLAJD 10** – Lata 80-te
Prowadzący czyta fragment z książki Anety Górnickiej – Boratyńskiej, *Zielone pomarańcze, czyli PRL dla dzieci*, s. 5-6 (**załącznik nr 2**)
7. **SLAJDY 11 – 14**
 - Strajki robotników – początkowo miały podłoże ekonomiczne (niższe i wyższe „komercyjne” ceny, żądania podwyżki płac), później zmieniły się w strajki ogólnokrajowe ze szczególnym znaczeniem Stoczni Gdańskiej im. Lenina. Na czele Międzyzakładowego Komitetu Strajkowego staje Lech Wałęsa. Do strajków dołączają się m.in. ludzie kultury, dziennikarze, w tym Tadeusz Mazowiecki
 - Porozumienia sierpniowe – podpisane w Gdańsku 31 sierpnia 1980 r. Ciekawostka: Lech Wałęsa wszystkie dokumenty podpisywał niezwykle długopisem pochodzącym z małego przedsiębiorstwa w Myślenicach (niedaleko Krakowa), który ktoś mu podarował przed wejściem do stoczni.
 - Tadeusz Mazowiecki był redaktorem naczelnym Tygodnika „Solidarność” – organu prasowego NSZZ Solidarność.
 - Pierwszym przewodniczącym „Solidarności” zostaje Lech Wałęsa.
8. **SLAJD 15** - w wielu zakładach pracy w Polsce, w tym również na terenie ziemi chrzanowskiej, zawiązały się pierwsze organizacje regionalne NSZZ „Solidarność”. Górnicy z kopalni KWK „Janina” w Libiążu jako pierwsi w naszym regionie dołączyli do ogólnopolskiej akcji strajkowej. Powstał w tym zakładzie Komitet Zakładowy „Solidarności”. Przewodniczącym został Czesław Rybak, zastępcą Franciszek Walczak, skarbnikiem Stanisław Deja, sekretarzem Andrzej Skubera.
9. **SLAJD 16** – po strajkach na Wybrzeżu i Śląsku, po podpisaniu porozumień sierpniowych, również w chrzanowskim Fabloku (fabryce lokomotyw) został założony związek zawodowy „Solidarność”. W sierpniu i wrześniu nie było jednak akcji strajkowej, odbyło się natomiast wiele spotkań załogi, a pierwsze zebranie założycielskie odbyło się na początku października 1980 r. Fablokowski związek należał do Międzyzakładowego Komitetu Założycielskiego „Solidarność” w Katowicach.

10. **SLAJDY 17- 18** - ogłoszenie stanu wojennego: generał Wojciech Jaruzelski, minister obrony, szef rządu od lutego 1981, przewodniczący KC PZPR od października 1981 ogłasza 13 grudnia 1981 wprowadzenie stanu wojennego w Polsce. Czym był stan wojenny?
Prowadzący czyta fragment książki A. Górnickiej- Boratyńskiej, *Zielone pomarańcze, czyli PRL dla dzieci* s. 56-57 (**załącznik nr 3**).
Program Teleranek nie był emitowany przez trzy miesiące.
11. **SLAJDY 19 – 20** – Ziemia chrzanowska – ulotka i furazerka.
12. **SLAJD 21-23** – puste półki sklepowe: narastające problemy ekonomiczne, brak towarów w sklepach, wielogodzinne kolejki po wszystko. Od 1981 r. coraz większe niedobory towarów – wprowadzono kartki na mięso, ryż, kaszę, masło, mąkę, olej, mydło, proszki do prania, słodycze, papierosy, benzynę, nawet buty. Na przykład kupując cukier trzeba było pokazać w sklepie specjalny kartonik, który dostawało się w pracy razem z pensją, sprzedawczyni wycinała odpowiedni kwadracik i można było cukier.
13. **SLAJD 24 - 25** – Co to jest cenzura? Istniał specjalny urząd, który kontrolował książki, filmy, spektakle teatralne, wystawy, telewizję, radio, prasę. Nie mogły ukazywać się opinie ludzi, którzy mieli inne zdanie, niż ci, którzy sprawowali władzę. Podслуchiwano prywatne rozmowy telefoniczne, a nawet sprawdzano prywatne listy. Za publikowanie tekstów, materiałów, które na przykład krytykowały warunki życia w Polsce można było trafić nawet do więzienia.
14. **SLAJD 26** – 1983 rok – Lech Wałęsa otrzymuje Pokojową Nagrodę Nobla. Do Szwecji po odbiór nagrody udała się żona Lecha Wałęsy, Danuta. Sam Wałęsa nie zdecydował się na osobisty udział w uroczystości, ponieważ obawiał się, że polskie władze komunistyczne nie wpuszczą go z powrotem do kraju.
15. **SLAJD 27** – Jak wyglądała szkoła w czasach PRL?
 - Rejonowe szkoły podstawowe ośmioklasowe.
 - Obowiązkowe mundurki granatowe albo czarne z białymi kołnierzykami i fartuszki z „motylkami” na ramionach z nylonu z przyszytą tarczą szkoły.
 - Obuwie zamienne.
 - Ciężkie, sztywne tornistry ze skaju (sztucznej skóry).
 - Zeszyty dostępne w sklepach wyłącznie w brudno- niebieskich okładkach.
 - Plamiące długopisy.
 - Nudne i męczące apele.
 - Obowiązek przynoszenia makulatury.
 - Od 5 klasy szkoły podstawowej do końca średniej szkoły – obowiązkowe lekcje języka rosyjskiego.
 - Lekcje przysposobienia obronnego.
16. **SLAJD 28** – Po szkole:
 - Niewielu uczniów korzystało ze świetlicy, dzieci same wracały do domu, zdarzało się, że odprowadzały się po kilka razy.
 - Dzieci często nosiły klucze na szyi, a rodzice wracali z pracy wcześniej niż teraz.
 - Nie było komputerów, gier komputerowych.
 - Dzieci czytały książki: Pana Samochodzika, Jeźycjadę, Władcę Pierścieni, książki Adama Bahdaja, Krystyny Siesickiej, Hanny Ożogowskiej.
 - Po zjedzeniu obiadu i odrobieniu lekcji wychodziło się na podwórko, grało się w gumę, skakało się na skakance, grało się w kapsle, berka, chowanego. Robiło się „widoczki” i „sekrety” (zabawa z chowaniem drobnych, ładnych przedmiotów, np. kamyczków, piórek, koralików itp., w dołku wykopanym w ziemi, całość przysłonięta szkiełkiem). Popularne były zabawy na trzepak, a zimą jeżdżenie na sankach.

17. **SLAJD 29** – Kolekcje i rozrywki:

- Dzieci zbierały historyjki obrazkowe z bajek Disneya, w które były zapakowane gumy balonowe „Donald”.
- Kolekcjonowano również pocztówki, znaczki, puszki, opakowania po czekoladkach, papierki po cukierkach.
- Chłopcy bawili się żołnierzami, resorakami, składali modele samolotów. Dziewczynki wozily lalki w wózkach, szyły ubranka lalkom, szydełkowały, haftowały i robiły na drutach.
- Grano w gry planszowe – „Chińczyka”, „Monopol” i karty.
- Popularne były gry w „Statki” i w „Kropki”
- Na początku lat 80 pojawiła się kostka Rubika.

18. **SLAJD 30** – Słodczyce trzeba było wystać w kolejkach lub dostać spod lady. Robiło się desery wg domowych przepisów, np. blok czekoladowy, chatkę puchatka. Niezbyt smacznym „rarytasem”, czasem dostępnym w sklepach, był tak zwany wyrób czekoladopodobny, niewiele mający wspólnego z czekoladą.

19. **SLAJD 31** – Wakacje:

- O wyjeździe za granicę większość mogła tylko pomarzyć, paszport trudno było otrzymać.
- Za granicę jeździło się tylko do krajów komunistycznych, np. do Bułgarii albo Jugosławii.
- Najczęściej jeździło się do babci na wieś albo na kolonie (organizowane przez zakłady pracy dla dzieci pracowników) i obozy harcerskie. Czasem jeździło się z rodzicami pod namiot, np. nad jezioro.

20. **SLAJD 32 - 36** – Rok 1989 - przełomowy rok w historii Polski.

- Po strajkach i protestach przedstawiciele władzy państwowej i Solidarności usiedli do Okrągłego Stołu i rozpoczęły się pokojowe negocjacje. Pojęcie Okrągłego Stołu pochodzi z legend arturiańskich i jest synonimem równości.
- Upadek komunizmu.
- Powstał senat – druga izba parlamentu.
- Częściowo wolne wybory odbyły się 4 czerwca (większość miejsc w sejmie zarezerwowała sobie dotychczasowa władza komunistyczna).
- Wybrano 460 posłów i 100 senatorów.
- We wrześniu 1989 został utworzony rząd premiera Tadeusza Mazowieckiego.
- Do sejmu kandydowali znani wybitni ludzie, działacze opozycyjni, np. Bronisław Geremek, Jacek Kuroń, wybitny aktor Gustaw Holoubek czy oscarowy reżyser Andrzej Wajda. Solidarność wygrała wszystko, co mogła.
- Byliśmy pierwszym krajem po tej stronie kurtyny, w którym opozycja zaczęła mieć realną władzę.

21. **SLAJD 37 - 43** – Wybory dzisiaj:

- Wybory prezydenckie, parlamentarne, do Parlamentu Europejskiego, wybory samorządowe.
- Podział Polski na województwa, mapa powiatu chrzanowskiego: gminy Chrzanów, Trzebinia, Libiąż, Alwernia, Babice.

22. **SLAJD 44** - Przeprowadzenie z uczestnikami „wyborów”:

- Przygotowujemy urnę wyborczą (odpowiednio przygotowane pudło, karton).
- Przedstawiamy dzieciom trzy różne książki. Pokrótce o nich opowiadamy, pokazujemy okładkę, zawartość, ilustracje.
- Uczestnicy oddają głos na wybraną przez siebie książkę za pomocą karty do głosowania (**załącznik numer 4**) – w okienku po prawej stronie dzieci stawiają jeden znak „x” przy wybranej książce (prowadzący przed zajęciami uzupełnia okienka po lewej stronie zdjęciami okładek wybranych książek).
- Głosowanie jest tajne.
- Po zakończeniu głosowania podliczamy wyniki i ogłaszamy zwycięzcę. Porównujemy nasze przeprowadzone wybory do tych prezydenckich, parlamentarnych i samorządowych.

23. **SLAJD 45** - Podsumowanie zajęć i podziękowanie za udział.

24. **SLAJD 46** - Źródła.